

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา ในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา ใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา เขตการศึกษา 6 จำนวน 270 คน ซึ่งกำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปีการศึกษา 2532
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (check
list) และแบบปลายเปิด (open ended)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และขอรับคืน
โดยใช้บริการทางไปรษณีย์ แบบสอบถามที่ส่งไป 294 ฉบับ ได้รับคืนเป็นฉบับที่สมบูรณ์ 270 ฉบับ
คิดเป็นร้อยละ 91.83
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดย
ใช้ค่าร้อยละ

4.2 ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้า
หมวดวิชา จากแบบสอบถามส่วนที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ และ
นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของ
หัวหน้าหมวดวิชา จากแบบสอบถามส่วนที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ
และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.4 ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา จาก
แบบสอบถามส่วนที่เป็นแบบปลายเปิด วิเคราะห์โดยรวบรวมการปฏิบัติแล้วนำมาหาค่าความถี่

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังนี้

หัวหน้าหมวดวิชาเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยจำนวนที่เป็น
เพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีอายุ
ราชการระหว่าง 11-15 ปี เกือบทุกคนมีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์
ในการเป็นหัวหน้าหมวดวิชาต่ำกว่า 5 ปี เป็นส่วนใหญ่

2. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา ปรากฏผลดังนี้

2.1 งานด้านการประชุมเพื่อวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนการสอน
การจัดประชุมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติ
โดยให้ครูได้ร่วมเสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอน รองลงไปคือชี้แจงถึงภาระหน้าที่ที่ต้อง
ปฏิบัติด้วยตนเอง และน้อยที่สุดคือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดเตรียมแผนการสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดหาเอกสาร คู่มือ
การจัดทำแผนการสอนไว้บริการครู รองลงไปคือมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันจัดทำ
และน้อยที่สุดคือแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำ

การจัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียน ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดย
สอบถามความต้องการด้านการสอนจากครูผู้สอน และรวบรวมข้อมูลภายในหมวดวิชามอบให้ผู้มี
หน้าที่จัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียนดำเนินการ รองลงไปคือแจ้งความต้องการของ
หมวดวิชาไปให้ฝ่ายจัดทำดำเนินการ น้อยที่สุดคือให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดตารางสอนและ

ตารางการใช้ห้องเรียน

การจัดครูเข้าสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดให้ครูเข้าสอนตรงตามวุฒิความสามารถหรือความถนัด รองลงไปคือสำรวจความถนัดและความต้องการของครูก่อนเปิดภาคเรียน และจัดครูเข้าสอนแทนครูที่ไม่มาทำการสอน น้อยที่สุดคือเชิญบุคลากรจากภายนอกมาช่วยสอนเป็นครั้งคราว

การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอนของหมวดวิชา ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดประชุมครูเพื่อจัดซื้อ จัดหาอุปกรณ์การสอนที่จำเป็น รองลงไปคือสำรวจสภาพความต้องการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนภายในหมวดวิชา น้อยที่สุดคือเชิญวิทยากรมาฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตและการใช้สื่อต่าง ๆ

2.2 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการใช้และปรับปรุงหลักสูตรในระดับชั้นเรียน

การสร้างความสำเร็จเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดทำเอกสารหลักสูตรให้ครูศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รองลงไปคือมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันจัดทำ และน้อยที่สุดคือเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้

การปรับแผนการสอน คู่มือครู กิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมสัมมนาภายในกลุ่มโรงเรียน และมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันดำเนินการ รองลงไปคือจัดประชุมปฏิบัติการภายในหมวดวิชา น้อยที่สุดคือแต่งตั้งคณะกรรมการภายในหมวดวิชาให้ดำเนินการ

การเสริมความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ครูได้ศึกษา และประชุมชี้แจงให้ครูทราบด้วยตนเอง รองลงไปคือส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล น้อยที่สุดคือเชิญวิทยากรด้านการวัดผลมาให้ความรู้แก่ครู

การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยสนับสนุน ส่งเสริมครูที่มีความคิดริเริ่มในด้านการสอน รองลงไปที่จัดให้มีการเยี่ยมชมกิจกรรมการเรียน การสอนของโรงเรียนอื่น น้อยที่สุดคือเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนมาสาธิตการสอนแบบใหม่ ๆ

2.3 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อจัดทำ
โครงการนิเทศภายในหมวดวิชา

การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา ส่วนใหญ่ ปฏิบัติโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมเสนอปัญหาภายในหมวดวิชา รองลงไปที่ให้ครูร่วมประชุม อภิปรายถึงปัญหาและความต้องการภายในหมวดวิชา และประชุมชี้แจงให้ครูทราบนโยบายของ โรงเรียน น้อยที่สุดคือการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล

การจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยให้ครู ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ รองลงไปที่ร่วมกับครูเลือกปัญหาของหมวดวิชาตามที่ ครูส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นที่สุด น้อยที่สุดคือมอบหมายให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการ

2.4 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในหมวด
วิชา

การจัดกิจกรรมการนิเทศให้แก่ครูเป็นรายบุคคล ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดย ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมหรือฟังการบรรยายด้านวิชาการ รองลงไปที่จัดให้มีมุมหนังสือ หรือรับวารสารทางวิชาการไว้ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า น้อยที่สุดคือส่งเสริมให้ครูเขียนบทความ ทางวิชาการ

การจัดกิจกรรมการนิเทศเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดให้มีการ แสดงผลงานและนิทรรศการ รองลงไปที่จัดให้มีการประชุมอภิปรายด้านวิชาการ และจัดให้มี การทัศนศึกษานอกสถานที่ น้อยที่สุดคือจัดให้มีการสาธิตการสอน

2.5 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในหมวดวิชา

การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในหมวดวิชา ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยใช้วิธีการสังเกต ชักถาม สัมภาษณ์เป็นส่วนตัว รองลงไปที่ติดตามจากปฏิทินการปฏิบัติงาน น้อยที่สุดคือร่วมกับครูสร้างแบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน

2.6 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการบริการอำนวยความสะดวกในการทำงานตามโครงการนิเทศ

การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการนิเทศ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยเปิดโอกาสให้ครูได้ปรึกษาหารือตลอดเวลา รองลงไปที่จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกแก่การนำไปใช้ และน้อยที่สุดคือออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพและความต้องการของครูเป็นครั้งคราว

การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้แก่ครู ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงงานอย่างเต็มที่ รองลงไปที่ร่วมรับผิดชอบในผลงานโดยเฉพาะในกรณีที่เกิดปัญหาหรือข้อบกพร่อง น้อยที่สุดคือเป็นที่ปรึกษาในเรื่องส่วนตัวตามสมควร

2.7 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา

การปฐมนิเทศครูใหม่ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยชี้แจงให้ครูใหม่ทราบถึงงานในหน้าที่และวิธีการปฏิบัติงาน รองลงไปที่จัดหาเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงานให้ครูใหม่ได้ศึกษา น้อยที่สุดคือจัดให้ครูใหม่ได้สังเกตการสอนของครูที่มีความสามารถในด้านการสอน

การพัฒนาครูประจำการ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับฟังการบรรยาย อบรม สัมมนา รองลงไปที่สนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มเติม น้อยที่สุดคือจัดให้มีการบรรยายทางวิชาการเป็นประจำ

2.8 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการประสานความร่วมมือด้านวิชาการ

การประสานงานภายในหมวดวิชา ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยประชุมมอบหมายงานให้ครูรู้หน้าที่อย่างชัดเจน รองลงไปคือประชุมชี้แจงให้เห็นว่าครูทุกคนมีความสำคัญสำหรับหน่วยงาน น้อยที่สุดคือจัดทำเอกสารเผยแพร่ความก้าวหน้าของหมวดวิชา

การประสานงานระหว่างหมวดวิชา ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยร่วมประชุมกับหมวดวิชาอื่นเพื่อเสนอผลงานของหมวดวิชา รองลงไปคือจัดให้มีการสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหมวดวิชา น้อยที่สุดคือตั้งคณะบุคคลให้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหมวดวิชา

2.9 การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศ

การอภิปรายผลการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการนิเทศ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเสรี รองลงไปคือร่วมกับครูคิดหาวิธีการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น น้อยที่สุดคือกำหนดระยะเวลาในการประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ

การอภิปรายผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติใกล้ชิดเคียงกันทุกวิธี เรียงลำดับดังนี้คือ สรุปผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการต่อไป เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปรับปรุงโครงการ และให้ครูทุกคนสรุปผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

3. ปัญหาในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏผลดังนี้

3.1 การวางแผนเตรียมการจัดการเรียนการสอน ปัญหาส่วนใหญ่คือขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น และจำนวนห้องเรียนห้องประกอบต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ รองลงไปคือเอกสารคู่มือในการจัดทำแผนการสอนมีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตและซ่อมแซมสื่ออุปกรณ์การสอน น้อยที่สุดคือครูส่วนมากไม่ได้สอนตรงตามวุฒิ และความสามารถ

3.2 การแนะนำเกี่ยวกับการใช้และการปรับปรุงหลักสูตรในระดับชั้นเรียน ปัญหาส่วนใหญ่คือครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน รองลงไปคือวัสดุอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ หรือไม่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี และห้องเรียน ห้องปฏิบัติการมีไม่เพียงพอ น้อยที่สุดคือ ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผล

3.3 การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา ปัญหาส่วนใหญ่คือครูขาดทักษะในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาภายในหมวดวิชา รองลงไปคือ ขาดแคลนผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดทำโครงการ น้อยที่สุดคือไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ผู้บริหาร

3.4 การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในหมวดวิชา ปัญหาส่วนใหญ่คือเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการนิเทศมีน้อย และหัวหน้าหมวดวิชามีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมน้อย รองลงไปคือครูไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม น้อยที่สุดคือไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร

3.5 การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในหมวดวิชา ปัญหาส่วนใหญ่คือ ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำวิธีการสร้างเครื่องมือติดตามผล รองลงไปคือหัวหน้าหมวดวิชาขาดเทคนิคและทักษะในการนิเทศติดตามผล และหัวหน้าหมวดวิชาไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือติดตามผลการปฏิบัติงาน น้อยที่สุดคือผู้บริหารไม่เห็น ความจำเป็นของการติดตามผลการปฏิบัติงาน

3.6 การบริการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการนิเทศ ปัญหาส่วนใหญ่คือขาดแคลนงบประมาณ สำหรับจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รองลงไปคือไม่มีบุคลากรรับผิดชอบวางแผนอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ และอาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ไม่เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน น้อยที่สุดคือผู้บริหาร ไม่มีเวลาให้ครูเข้าพบปะเพื่อปรึกษาหารือ

3.7 การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา ปัญหาส่วนใหญ่คือครูมีงานที่ต้อง ปฏิบัติมากไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง รองลงไปคือขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จะใช้ เป็นสื่อในการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครู และครูขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง น้อยที่สุดคือครู ไม่สนใจลาศึกษาต่อ

3.8 การประสานความร่วมมือด้านวิชาการ ปัญหาส่วนใหญ่คือไม่ได้รับความร่วมมือจากหมวดวิชาอื่น ไม่มีศูนย์ประสานงานกลางสำหรับประสานงานระหว่างหมวดวิชา รองลงไปคือครูไม่สนใจติดตามศึกษาข้อมูลข่าวสาร น้อยที่สุดคือขาดแคลนงบประมาณในการจัดทำเอกสารเผยแพร่ผลงาน

3.9 การประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานตามโครงการนิเทศ ปัญหาส่วนใหญ่คือไม่มีเวลาเนื่องจากหัวหน้าหมวดวิชาและครูมีงานที่ต้องปฏิบัติมาก รองลงไปคือครูไม่แสดงความคิดเห็นเริ่มในการแก้ปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงาน น้อยที่สุดคือข้อมูลสำหรับประกอบการตัดสินใจมีไม่เพียงพอ

4. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิด มีผู้ปฏิบัติเพิ่มเติมในบางด้าน เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ ได้แก่ การจัดให้ครูเข้ารับการนิเทศร่วมกับโรงเรียนอื่น การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอน ได้แก่ ขอรับบริจาคจากแหล่งอื่น การจัดเตรียมแผนการสอน ได้แก่ ส่งครูไปจัดทำร่วมกับโรงเรียนอื่น การจัดครูเข้าสอน ได้แก่ ให้ฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัด การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ได้แก่ ส่งครูเข้ารับการอบรมร่วมกับโรงเรียนอื่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา ครบทั้ง 9 งาน ตามกรอบงานการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ ผลที่ได้จากการวิจัยซึ่งจะนำเสนอเพื่อการอภิปรายมีดังต่อไปนี้

1. หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพศหญิงและชายจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายเล็กน้อย หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี วุฒิกการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นหัวหน้าหมวดวิชาต่ำกว่า 5 ปี ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ พวงพยอม ศรีหาบตี (2529) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย และยังสอดคล้องกับคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชาที่ พิมลพรรณ เคหะเจริญ (2509) กล่าวไว้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาควรมีความรู้สามัญอย่างต่ำระดับปริญญาตรี มีความชำนาญการสอนในวิชานั้นอย่างน้อย 5 ปี อีกทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบมากกว่าครูคนอื่น ๆ เพื่อจะได้สามารถให้การนิเทศแนะนำแก่ครูในหมวดวิชาได้ดี ส่วนประสบการณ์ในการเป็นหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเป็นหัวหน้าหมวดวิชาต่ำกว่า 5 ปี อาจเนื่องมาจากการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาหรือการให้หัวหน้าหมวดวิชาพ้นจากหน้าที่เป็นอำนาจของหัวหน้าสถานศึกษา ตามระเบียบกรมสามัญศึกษาว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาและรองหัวหน้าหมวดวิชา พ.ศ. 2522 ดังนั้นการแต่งตั้งครูให้เป็นหัวหน้าหมวดวิชาจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามความรู้ ความสามารถและความเหมาะสม จึงอาจกล่าวได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาด้านการประชุมเพื่อวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประชุมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน พบว่าการปฏิบัติส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาให้ครูร่วมเสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงไปคือชี้แจงให้ครูทราบถึงภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นกิจกรรมที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติ การให้ครูได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูยอมรับวิธีการต่าง ๆ ที่ร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่งเมื่อครูเกิดการยอมรับและรู้สึกมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแล้ว การแนะนำชี้แจงให้ครูทราบถึงภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติก็จะได้รับการร่วมมือมากขึ้น ดังนั้นก่อนเปิดภาคเรียนหัวหน้าหมวดวิชาจึงควรจัดให้มีการประชุมและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานต่อไป (ชญู แสงศักดิ์, 2515)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเตรียมการจัดการเรียนการสอน พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติการณ์ในด้านการจัดเตรียมแผนการสอน การจัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียน การจัดครูเข้าสอน และการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอนครบทุกด้าน โดยมีการปฏิบัติเกี่ยวกับ

การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอนของหมวดวิชามากที่สุด คือมีการปฏิบัติครบทุกคน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหัวหน้าหมวดวิชาตระหนักดีว่า สื่ออุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น การสอนที่พึงควรได้มีการใช้สื่อประกอบการสอน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว เกิดประสบการณ์ตรงตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525) กล่าวว่า สื่อการสอนมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาในด้านการกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียน เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ให้เด็กได้รับประสบการณ์รูปธรรมเป็นตัวแทนสำหรับการเรียนรู้กระบวนการหรือความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อน สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์การสอนพบว่า ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยประชุมครูเพื่อจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น และสำรวจสภาพความต้องการการใช้สื่ออุปกรณ์การสอนในหมวดวิชา สอดคล้องกับผลการวิจัย กรรณก ชำนาญเพชร (2530) ที่พบว่าวิธีการที่โรงเรียนใช้มากที่สุดในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์คือ การแนะนำให้ครูอาจารย์สำรวจสภาพและความต้องการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่ตรงตามความต้องการของหลักสูตรและครูผู้สอน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก แยมบาน (2530) และสถาพร พันธุ์ประยูร (2530) ที่ศึกษางานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าด้านอุปกรณ์การสอนโรงเรียนมีการปฏิบัติมากในการแนะนำให้ครูทำการสำรวจสภาพและความต้องการในการใช้วัสดุประกอบการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะความต้องการในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของแต่ละหมวดวิชามีความแตกต่างกัน โดยหัวหน้าหมวดวิชาควรเป็นผู้มีหน้าที่แนะนำให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาของตนตลอดจนแนะนำให้ตรวจสอบสภาพ เพื่อบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนให้มีสภาพที่ใช้งานได้ดียิ่งอยู่เสมอ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดเตรียมแผนการสอน พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยจัดหาเอกสาร คู่มือการจัดทำแผนการสอนไว้บริการครู และมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันจัดทำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดหาเอกสารไว้ให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ทำได้ง่ายและและช่วยลดงานด้านอื่น เช่น แทนที่จะจัดประชุมหรือแนะนำเป็นรายบุคคลก็ใช้เอกสารแทน

หัวหน้าหมวดวิชาอาจจะผลิตเอกสาร โดยเขียนเองหรือหาซื้อเขียนของคนอื่น ๆ แล้วให้ครูในหมวดวิชาไปศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดหาหนังสือ เอกสารจากที่ต่าง ๆ มาให้ครูได้อ่านซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่ครูโดยที่ประหยัดเวลา และไม่ต้องไปแนะนำชี้แจงด้วยตนเอง (อาคม จันทสุนทร, 2527) ส่วนการมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันจัดทำแผนการสอนจะช่วยให้การสอนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพราะแผนการสอนคือเอกสารที่ใช้ประกอบการสอนวิชาต่าง ๆ โดยจัดแบ่งเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ต้องสอนให้เหมาะสม พอดีกับเวลาปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติการสอนได้ผลตามความมุ่งหมาย ซึ่ง สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้เสนอแนะวิธีการจัดทำแผนการสอนไว้ว่า ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการสอน เปิดโอกาสให้ครูซึ่งมีความถนัดและประสบการณ์ในวิชาต่าง ๆ ได้ร่วมออกความเห็น โดยการศึกษาเอกสารที่ต้องใช้ในการทำแผนการสอน ได้แก่ หลักสูตร หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ บันทึกข้อคิดเห็น ปัญหา และวิธีแก้ปัญหาคือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนของครูผู้สอน ศึกษางานวิจัยและการค้นพบใหม่ ๆ นำมาปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียน พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยสอบถามความต้องการด้านการสอนจากครูผู้สอน รวบรวมข้อมูลภายในหมวดวิชาและแจ้งความต้องการของหมวดวิชาไปให้ฝ่ายจัดทำดำเนินการ เนื่องจากการจัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถ้ามีการจัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียนอย่างเหมาะสมแล้วย่อมส่งผลไปยังคุณภาพการเรียนการสอนด้วย เพราะตารางสอนคือกำหนดนัดหมายระหว่างครูกับนักเรียนเกี่ยวกับวัน เวลา และวิชาที่จะใช้เรียนใช้สอนตลอดสัปดาห์ (กรมวิชาการ, 2524 ก) ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่จัดตารางสอนและตารางการใช้ห้องเรียนจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ หลายประการ เช่น จำนวนห้องเรียน จำนวนครู รายวิชาที่เปิดสอน ความสัมพันธ์ระหว่างรายวิชากับเวลาที่เหมาะสมในการจัดสอน วิธีการสอบถามความต้องการด้านการสอนจากครูผู้สอนจะช่วยให้หัวหน้าหมวดวิชาได้ข้อมูลสำหรับจัดชั่วโมง และวิชาที่สอนของครูในหมวดวิชาเพื่อมอบให้ฝ่ายวิชาการหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดตารางสอนนำไปจัดตารางสอนรวมของโรงเรียนต่อไป

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอน พบว่า การปฏิบัติส่วนใหญ่จัดให้ครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ ความสามารถ และความถนัด และมีการสำรวจความถนัด ความต้องการของครูก่อนเปิดภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรกนก ชำนาญเพชร (2530) ที่พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกขนาดจัดครูอาจารย์เข้าสอนในรายวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากความรู้ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจของครูมากที่สุด การจัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิ ความสามารถ และความถนัดนี้จะช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาจึงควรได้สำรวจความถนัด และความต้องการของครูก่อนที่จะจัดครูเข้าสอนเพื่อจะได้เป็นไปตามหลักการจัดครูเข้าสอนของกรมสามัญศึกษา (2526) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดครูเข้าสอนนั้นควรจัดตามวิชาเอก วิชาโทที่เรียนมา จัดตามรายวิชาที่ครูสนใจ หรือจัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์มาก่อน และสอดคล้องกับ สุมิตร คุณานุกร (2523) ที่กล่าวไว้ว่าครูที่จัดสอนต้องมีความรู้ ความสามารถในวิชาที่สอนในระดับนั้น ๆ มีประสบการณ์ในการสอน มีคุณสมบัติที่เหมาะสม และควรเฉลี่ยชั่วโมงให้เท่าเทียมกัน

3. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการใช้และการปรับปรุงหลักสูตรในระดับชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติในด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร การปรับแผนการสอน คู่มือครู กิจกรรมการเรียนการสอน การเสริมความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบครบทุกด้าน โดยมีการปฏิบัติในด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรปัจจุบันมุ่งเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทยิ่งที่จะตีความหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ครูจึงควรมีความเข้าใจในหลักการและจุดหมายตลอดจนโครงสร้างที่แท้จริงของหลักสูตร (สายหยุด จำปาทอง, 2521) และกรมวิชาการ (2524ข) กล่าวไว้ว่า การใช้หลักสูตรโรงเรียนจะต้องยึดจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรเป็นหลัก และปฏิบัติตามเกณฑ์การใช้หลักสูตร เพื่อจะได้สามารถจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามเป้าหมาย เพราะการใช้หลักสูตรจะประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องศึกษาให้เข้าใจ และมีความชำนาญในการใช้หลักสูตร (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527) สำหรับวิธีการที่หัวหน้าหมวดปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ การจัดหาเอกสารหลักสูตรให้ครูศึกษา

ด้วยตนเอง และมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันศึกษาร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมาให้ครูศึกษาเป็นวิธีที่ปฏิบัติได้ง่าย ส่วนการเชิญวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้มีการปฏิบัติเป็นส่วนน้อยอาจเป็นเพราะบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเรื่องหลักสูตรยังมีไม่เพียงพอที่จะให้บริการแก่โรงเรียนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัดไม่สามารถสนองความต้องการของโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการปรับแผนการสอน คู่มือครู กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติโดยมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันดำเนินการและส่งตัวแทน เข้าร่วมประชุมสัมมนาภายในกลุ่มโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอนก แยมบาน (2530) ที่พบว่า โรงเรียนทุกขนาดมีการจัดประชุมสัมมนาภายในกลุ่มโรงเรียน เพื่อปรับแผนการสอน คู่มือครู และกิจกรรมการเรียนการสอน และ กรกนก ชำนาญเพชร (2530) ที่พบว่ากิจกรรมที่โรงเรียนมีการปฏิบัติมากที่สุดในการปรับแผนการสอน โครงการสอน และ ประมวลการสอนคือ การประชุมร่วมกันภายในหมวดวิชา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพการใช้หลักสูตรใกล้เคียงกัน การส่งครูเข้าร่วมประชุมสัมมนาร่วมกันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป เช่นเดียวกับการมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันร่วมกันดำเนินการ ก็เป็นการส่งเสริมให้ครูมีการทำงานร่วมกัน อีกทั้งครูที่สอนรายวิชาใดก็มักมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นมากกว่าบุคคลอื่น ดังนั้นการมอบหมายให้ครูที่สอนวิชาเดียวกันดำเนินการจึงมีความเหมาะสม ส่วนการแต่งตั้งคณะกรรมการภายในหมวดวิชาให้ดำเนินการ มีการปฏิบัติเป็นส่วนน้อยอาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่มีงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหรือมีงานพิเศษมากจึงมีเวลาน้อย ประกอบกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชาในระดับมัธยมศึกษา มีความหลากหลาย การที่จะให้ครูซึ่งไม่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาเป็นกรรมการร่วมกันปรับแผนการสอน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนอาจไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมความรู้แก่ครูในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียน การสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติโดยการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ครูได้ศึกษาและประชุมชี้แจงให้ครูทราบด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรกนก ชำนาญเพชร

(2530) ที่พบว่า วิธีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิธีการวัดและประเมินผลในโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกขนาดที่ใช้มากที่สุดคือการจัดหาเอกสารให้ครูอาจารย์ศึกษาด้วยตนเอง และก่อนที่จะดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ควรมีการชี้แจงให้ครูอาจารย์เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวัดและการประเมินผล ทั้งนี้เพราะงานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมากในอันที่จะทราบถึงสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและผู้สอน ดังที่ กมล สุคประเสริฐ (2510) ให้ข้อคิดไว้ว่าการประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดระดับความเจริญงอกงามของนักเรียน และหาทางส่งเสริมให้ดีขึ้น การประเมินผลดังนั้นจะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน การสำรวจความต้องการ และการแนะแนวต่าง ๆ จุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งคือ เพื่อค้นหาสิ่งบกพร่องและหาทางแก้ไขคือให้ทราบว่าสิ่งใดไม่ได้ผลหรือหาสาเหตุว่าเป็นเพราะอะไรทั้งที่เกี่ยวกับผู้เรียนและผู้สอน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ครูใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบ พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยสนับสนุนส่งเสริมครูที่มีความคิดริเริ่มในด้านการสอน และจัดให้มีการเยี่ยมชมกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอื่น ซึ่งการสนับสนุนส่งเสริมครูที่มีความคิดริเริ่มในการทำสิ่งใหม่ ๆ เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยเสริมกำลังใจให้ครูพยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ส่วนการพาไปเยี่ยมชมกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอื่นจะช่วยให้ครูได้รับประสบการณ์ตรงจากการสังเกตรูปแบบวิธีการสอนที่ได้พบเห็น และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน เพราะการพาไปปฏิบัติงานจะช่วยให้ครูมีความรู้ ความคิด และเห็นแนวทางในการปฏิบัติในวงกว้าง และทำให้มีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานมากกว่าการแนะนำโดยคนอื่นเพราะได้พบเห็นด้วยตนเอง (อาคม จันทสุนทร, 2527) สำหรับการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนมาสาธิตการสอนแบบใหม่ ๆ พบว่ามีการปฏิบัติจำนวนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องเทคนิคการสอนอยู่มาก บุคลากรจากภายนอกหรือศึกษานิเทศก์ก็มีไม่เพียงพอ จึงเป็นหน้าที่ของหมวดวิชาที่จะต้องพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนด้วยวิธีการอื่น ๆ

4. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศ และมีการจัดทำโครงการนิเทศขึ้นภายในหมวดวิชา สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศนั้นส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาภายใน

หมวดวิชาและให้ครูร่วมประชุมอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการภายในหมวดวิชา รวมทั้งประชุมชี้แจงให้ครูทราบนโยบายของโรงเรียน ซึ่งการประชุมชี้แจงให้ครูทราบนโยบายของโรงเรียนมีความจำเป็น เนื่องจากการจัดทำโครงการนิเทศของหมวดวิชานั้นจะต้องไม่ขัดกับนโยบายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ และก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการนิเทศ จะต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของหมวดวิชา โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาเนื่องจากการนิเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา พบว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ ร่วมกับครูเลือกปัญหาของหมวดวิชาตามที่ครูส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็น และจัดทำโครงการตามที่ครูส่วนใหญ่เห็นสมควร ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ครูเห็นความสำคัญของโครงการ และให้ความร่วมมือในการจัดทำโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่เกิดจากความต้องการร่วมกันของครู การจัดการนิเทศ การศึกษาจึงควรจะต้องทราบความต้องการของครู แล้ววางแผนการนิเทศเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น (วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร และคณะ, 2520) ดังนั้นโครงการนิเทศที่ดีจึงต้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมด้วยมากที่สุด (นาฏเฉลียว สุขมาวงศ์ และคณะ, 2516)

5. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในหมวดวิชา ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชาได้จัดกิจกรรมการนิเทศทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม กิจกรรมการนิเทศเป็นรายบุคคลส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมหรือฟังการบรรยายด้านวิชาการ และจัดให้พิมพ์หนังสือหรือรับวารสารทางวิชาการไว้ให้ครูได้ศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเข้ารับการอบรมหรือฟังการบรรยายทางวิชาการจะช่วยให้ครูได้รับทราบสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน การฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม อันจะช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้นจะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอน (Harris, 1985) ส่วนการจัดให้พิมพ์หนังสือหรือรับวารสารทางวิชาการไว้ให้ครูได้ศึกษานั้น เป็นการจัดบริการเพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหา

ความรู้ที่วิธีหนึ่งที่ทำให้ได้ง่าย ประหยัดเวลาทั้งยังเป็น การช่วยให้บุคลากรได้ใช้เวลาว่างเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเองได้สะดวกขึ้น เพราะการได้อ่านหนังสือหรือวารสารทางวิชาการที่มีประโยชน์จะช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ความคิดที่กว้างขวาง ทันเหตุการณ์และสามารถศึกษาได้ตลอดเวลา การจัดหาหนังสือหรือวารสารที่มีคุณค่าไว้บริการครูจึงเป็นกิจกรรมการนิเทศอย่างหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการนิเทศเป็นรายกลุ่ม พบว่ามีการปฏิบัติจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการนิเทศเป็นกลุ่มต้องใช้เวลาและงบประมาณมาก จึงมักเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการ กิจกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่บ้างได้แก่การจัดให้มีการแสดงผลงานและนิทรรศการ การจัดให้มีการประชุมอภิปรายด้านวิชาการ และการจัดให้มีการทัศนศึกษานอกสถานที่ ซึ่งกิจกรรมทั้ง 3 แบบจะช่วยให้ครูมีความรู้และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น สำหรับการจัดแสดงผลงานและนิทรรศการเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูได้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นการช่วยให้ครูได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ส่วนการจัดให้มีการทัศนศึกษานอกสถานที่จัดเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ที่ช่วยให้ครูได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งที่ไปทัศนศึกษา เนื่องจากครูจะได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบสภาพการทำงานและนำแนวคิดมาปรับปรุงงานให้ดีขึ้น การพาครูไปทัศนศึกษาดูงานจึงช่วยให้ครูเกิดความรู้ความคิด และเห็นแนวทางในการปฏิบัติงานวงกว้าง ทำให้มีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน (อาคม จันทสุนทร, 2522) ดังนั้นการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ควรจัดให้มากขึ้น ส่วนกิจกรรมที่หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติจำนวนน้อยที่สุดได้แก่การจัดให้มีการสาธิตการสอน ทั้งนี้เนื่องจากสาธิตเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำให้ดูตามกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับการสาธิตเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สาธิตให้ดูนั้น ฉะนั้นการสาธิตการสอนจึงทำได้ยาก ประกอบกับครูอาจารย์มีความรู้และวุฒิการศึกษาใกล้เคียงกัน อาจทำให้ขาดการยอมรับ หัวหน้าหมวดวิชาจึงมีการปฏิบัติน้อย

6. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครู ในหมวดวิชา ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยใช้วิธีการสังเกต ชักถาม สัมภาษณ์เป็นส่วนตัว และติดตามจากปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริวรรณ ฉายะเกษตริณ (2529) เกี่ยวกับการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงาน พบว่าส่วนใหญ่ ใช้วิธีการสังเกต การปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสังเกต ชักถาม หรือสัมภาษณ์เป็นส่วนตัว สามารถทำได้ตลอดเวลา และมีความเป็นกันเอง ช่วยให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง การสังเกตอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เห็นพัฒนาการการทำงาน of ครู และสามารถให้ข้อเสนอแนะ ได้อย่างถูกต้อง เป็นการช่วยให้ครูพัฒนาการทำงานอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการติดตาม ควบคุม กำกับงาน มีจุดหมายสำคัญเพื่อติดตามดูแลและช่วยเหลือสนับสนุนให้การปฏิบัติเป็นไปตาม แบบแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงของการปฏิบัติงาน (กรมสามัญศึกษา, 2532)

7. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการ ดำเนินงานตามโครงการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติทั้งในด้านการ อำนวยความสะดวกในการดำเนินตามโครงการและด้านการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้ แก่ครู สำหรับการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการนิเทศ พบว่าส่วนใหญ่ เปิดโอกาสให้ครูได้ปรึกษาหารือตลอดเวลา และมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกแก่การนำ ไปใช้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการบริการเบื้องต้นที่หัวหน้าหมวดวิชาสามารถทำได้โดยลำพัง เนื่องจากจะช่วยให้เกิดการคล่องตัวในการทำงาน การเปิดโอกาสให้ครูได้ปรึกษาหารือตลอดเวลา เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศกับ ผู้รับการนิเทศซึ่งเป็นเทคนิคที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะงานนิเทศเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ฝ่าย ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความต้องการ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530) ถ้าผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจตรงกันก็จะช่วยให้ งานตามโครงการประสบผลสำเร็จได้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้แก่ครู พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงงานอย่างเต็มที่ และร่วมรับผิดชอบในผลงานโดยเฉพาะในกรณีที่เกิดปัญหาหรือข้อบกพร่อง ในเรื่องการสร้างขวัญกำลังใจนั้นนับว่าเป็นเรื่องสำคัญในการปฏิบัติงาน เพราะถ้าครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ไม่ดีแล้วประสิทธิภาพในการทำงานจะลดลง ซึ่งวิธีการสร้างขวัญกำลังใจสามารถกระทำได้หลายวิธี สำหรับการให้ครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงงานเป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของงาน พร้อมทั้งจะปรับปรุงงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อเกิดความผิดพลาดก็ยังมีผู้ร่วมรับผิดชอบ ผู้ทำหน้าที่นี้เทศจึงต้องถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องสร้างเสริมให้ผู้บริหารนิเทศมีขวัญและกำลังใจที่ดียิ่งอยู่เสมอ (กรมสามัญศึกษา, 2532)

8. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชามีการปฏิบัติทั้งการปฐมนิเทศครูใหม่และการพัฒนาครูประจำการในการจัดปฐมนิเทศครูใหม่นั้นส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยชี้แจงให้ครูใหม่ทราบถึงงานในหน้าที่และวิธีการปฏิบัติงาน และวิธีจัดหาเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่ครูใหม่ได้ศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากครูใหม่ย่อมไม่มีประสบการณ์ในการทำงานในที่นั้นมาก่อนจึงไม่ทราบภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและปฏิบัติ รวมทั้งความไม่คุ้นเคยกับสถานที่และเพื่อนร่วมงาน การปฐมนิเทศช่วยให้ครูใหม่เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม หัวหน้าหมวดวิชาจึงควรจัดการปฐมนิเทศครูใหม่ทั้งที่บรรจุใหม่และย้ายมาใหม่ เพื่อให้มีความเข้าใจในด้านวิชาการและนโยบายของโรงเรียน (สุจริต เพียรชอบ, 2514) โดยชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดหาหนังสือคู่มือเอกสารประกอบหลักสูตร จัดหาครูที่เลี้ยงและจัดบริการความสะดวกอื่น ๆ ให้แก่ครูใหม่ ส่วนการจัดให้ครูใหม่ได้สังเกตการสอนของครูที่มีความสามารถในการสอนมีการปฏิบัติจำนวนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความพร้อมในด้านการสอนที่จะให้ครูใหม่ได้สังเกตการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนอีกด้วย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูประจำการ พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยส่งเสริมให้ครูเข้ารับฟังการบรรยาย อบรม สัมมนา และสนับสนุนให้ครูมีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มเติม ซึ่งการส่งครูเข้ารับฟังการบรรยายหรือเข้ารับการอบรมสามารถช่วยให้ครูมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

อันจะช่วยทำให้ครูสามารถนำความรู้มาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ คำกล่าวที่ว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้คณะครูมีความก้าวหน้าและเลื่อนวิทยฐานะสูงขึ้น จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอน (Harris, 1985) ทั้งนี้เพราะครูหรือบุคลากรในโรงเรียนแม้จะมีความสามารถดีแต่เพียงใดก็ตาม แต่เมื่อเวลา ผ่านไปนาน ๆ ความรู้ ความชำนาญย่อมลดลงเป็นธรรมดา หรือบางที่การทำงานจำเจงานที่ทำ ก็เป็นความเบื่อหน่ายได้ การให้ครูได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับบุคลากรในโรงเรียนอื่นเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ การใช้การสัมมนา การฝึกอบรม การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ตลอดจน การส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อจะทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงาน (ภิญโญ สาคร, 2516) ส่วนการจัดให้มีการบรรยายในหมวดวิชาเป็นประจำ หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติจำนวนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากหัวหน้าหมวดวิชาเห็นว่าครูมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติมากอยู่แล้วทั้งงาน ประจำและงานพิเศษ จึงมีเวลาน้อยที่จะเข้ารับฟังการบรรยาย ทำให้การจัดกิจกรรมนี้ได้ผล ไม่คุ้มค่า

9. การปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาด้านการประสานความร่วมมือด้านวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติการประสานงานทั้งภายในหมวดวิชา และระหว่าง หมวดวิชา สำหรับการประสานงานในหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยประชุมมอบหมายงานให้ครูรู้ หน้าที่อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นถ้าไม่มีการชี้แจง กำหนดหน้าที่ ให้ชัดเจนแล้วอาจก่อให้เกิดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ด้วยกัน หรือขาดผู้รับผิดชอบ การมอบหมายงานให้แก่ครู หรือผู้ร่วมงาน นอกจากจะเป็นการ กระจายอำนาจแล้วยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี เกิดสามัคคีธรรมอันจะเป็นประโยชน์ ต่อการประสานงานเป็นอย่างยิ่ง (กิติมา ปรีดีคิลก, 2529) ส่วนการจัดทำเอกสารเผยแพร่ ความก้าวหน้าของหมวดวิชา มีหัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติเป็นจำนวนน้อย อาจเป็นเพราะหัวหน้า หมวดวิชามีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก ทั้งงานวิชาการและงานด้านการสอน ซึ่งต้องมีชั่วโมงสอน น้อยที่สุด 10 คาบต่อสัปดาห์ จึงไม่มีเวลาที่จะจัดทำเอกสารดังกล่าว

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างหมวดวิชา พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาประมาณ ครึ่งหนึ่งปฏิบัติโดยร่วมประชุมกับหมวดวิชาอื่นเพื่อ เสนอผลงานของหมวดวิชา รองลงไปคือจัดให้ มีการสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหมวดวิชา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการร่วมประชุมกับ

หมวดวิชาอื่นมีลักษณะเป็นการประชุมทางวิชาการที่แต่ละหมวดสามารถสรุปผลงานเพื่อรายงานให้หมวดวิชาอื่น ๆ ทราบ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันจะก่อให้เกิดการประสานงานกับเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางความคิดเห็นซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อสรุปที่ดี (สุพิชญา อีรกุล และคณะ, 2524) ส่วนการจัดให้มีการสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหมวดวิชาเป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อประโยชน์ในการที่จะร่วมมือกันปฏิบัติงานต่อไป เพราะการร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานจะช่วยให้งานเกิดความเรียบร้อยและสอดคล้องกลมกลืนกันเกิดความสมดุล และสำเร็จเป้าหมายในเวลาที่กำหนดไว้ (สมพงศ์ เกษมสิน, 2517)

10. การประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานตามโครงการพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายผลระหว่างดำเนินโครงการ ส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเสรี ทั้งนี้จะเป็นเพราะในการอภิปรายผลการปฏิบัติงานนั้น ถ้าผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นในข้อดีข้อเสียของงานที่ปฏิบัติ และให้แนวคิดหรือข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ย่อมได้รับความร่วมมือในการพัฒนางานมากกว่าการให้คนอื่นชี้แนะ เนื่องจากการประชุมอภิปรายคือการประชุมที่บุคคลคณะหนึ่งจัดให้มีขึ้นด้วยเจตนาร่วมกันที่จะพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งได้นำข้อปัญหาและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นขึ้นมากล่าวให้ที่ประชุมช่วยกันแสดงความคิดเห็นหรือช่วยขบข้อปัญหานั้น (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานต่อไป

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการอภิปรายผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติโดยเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปผลการปฏิบัติงาน รวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการและสรุปผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบ ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับปรับปรุงโครงการในครั้งต่อไป และการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบก็จะช่วยให้ผู้บริหารรับรู้ถึงปัญหา เพื่อหาทางช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจในการปฏิบัติอีกด้วย

ปัญหาในการปฏิบัติงานนิตศการศึกษา

1. ปัญหาในการวางแผนเตรียมการจัดการเรียนการสอน ผลจากการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น และห้องเรียน

ห้องประกอบต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์นั้น หัวหน้าหมวดวิชาอาจใช้วิธีส่งเสริมให้ครูร่วมกันผลิตสื่ออุปกรณ์จากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น หรือ วัสดุราคาถูก เนื่องจากอุปกรณ์บางอย่างที่มีราคาแพงอาจใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มค่า ซึ่งจากผลการวิจัยของ อุษา สุทธินาท (2532) พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำวัสดุอุปกรณ์การสอนขึ้นเอง โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายซึ่งจะช่วยให้แต่ละหมวดวิชามีอุปกรณ์การสอนเพิ่มขึ้น ส่วนปัญหาห้องเรียน ห้องประกอบต่าง ๆ ที่มีไม่เพียงพอควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องหาทางช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหานี้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้และการปรับปรุงหลักสูตรในระดับชั้นเรียน ผลจากการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหาจากครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร พันธุ์ประยูร (2530) และรายงานการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรของ กรมสามัญศึกษา (2528) ซึ่งยังคงเป็นปัญหาอยู่เรื่อยมา จึงเป็นหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาที่จะต้องดำเนินการนิเทศเพื่อให้ครูได้พัฒนาการสอนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การที่ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน อาจเนื่องมาจากครูอาจารย์ในโรงเรียนไม่ยอมรับเทคนิควิธีแนวความคิด เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน และไม่ศรัทธาในตัวผู้นิเทศภายในโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2528)

3. ปัญหาในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชา ผลจากการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหาจากครูขาดทักษะในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาภายในหมวดวิชา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นแรกในการที่จะจัดให้มีโครงการนิเทศขึ้น เพราะโครงการที่จัดขึ้นมาจากสภาพปัญหาของครูผู้สอนส่วนใหญ่มักได้รับความร่วมมือ เนื่องจากเป็นความต้องการร่วมกันของคณะครู หัวหน้าหมวดวิชาควรได้นิเทศแนะนำเกี่ยวกับการสำรวจสภาพความต้องการจำเป็นของหมวดวิชา เพราะงานนิเทศทุกลักษณะ งานมีความจำเป็นสำหรับโรงเรียนทุกขนาด ซึ่งความจำเป็นดังกล่าวมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาและปัจจัยเป็นสำคัญ (สาย ภาณุรัตน์, 2511)

4. ปัญหาในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในหมวดวิชา ผลจากการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหาจากเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีน้อย และหัวหน้าหมวดวิชามีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมน้อย โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการนิเทศเป็นรายกลุ่มตาม

ผลการวิจัยที่ปรากฏว่ามีหัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติเพียงร้อยละ 69.69 น้อยกว่าการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับผลสรุปปัญหาอุปสรรคในการจัดการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา (2528) ที่พบว่า เวลาในการปฏิบัติงานนิเทศของบุคลากรในโรงเรียนมีน้อยมาก เพราะบุคลากรมีงานสอนและหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายประจำอยู่แล้วมาก และโรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิธีดำเนินการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจและสนับสนุนให้หัวหน้าหมวดวิชา มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ในการจัดการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น

5. ปัญหาในการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูในหมวดวิชา ผลจากการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหามาจากการขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำวิธีการสร้างเครื่องมือติดตามผล เนื่องจากการติดตามผลการปฏิบัติงานมีลักษณะคล้ายการควบคุมกำกับงาน ถ้าไม่มีเครื่องมือติดตามที่เหมาะสมแล้วผู้ปฏิบัติงานอาจเกิดความไม่พอใจ เนื่องจากเกิดความรู้สึกว่าไม่ได้รับความไว้วางใจ ดังนั้นผู้บริหารจึงควรหาวิธีการช่วยให้หัวหน้าหมวดวิชาสามารถสร้างเครื่องมือติดตามผลการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากการติดตาม ควบคุม กำกับงานมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อติดตาม ดูแล และช่วยเหลือสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงของการปฏิบัติงาน (กรมสามัญศึกษา, 2532) การติดตามผลการปฏิบัติงานจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะช่วยให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย

6. ปัญหาในการบริการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าหมวดวิชามีปัญหาจากการขาดแคลนงบประมาณสำหรับจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณี น้ำเพชร. (2521) และกรมสามัญศึกษา (2528) ที่พบว่าโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน การขาดแคลนงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ย่อมทำให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่คล่องตัว และไม่ก่อให้เกิดกำลังในการทำงานอีกด้วย ผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจช่วยเหลือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานให้สูงขึ้น

7. ปัญหาในการส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีปัญหาครูมีงานที่ต้องปฏิบัติมากไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง และขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จะใช้เป็นส่วนในการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครู สำหรับปัญหานี้เป็นปัญหาที่ควรได้รับความสนใจใน

การแก้ปัญหาอย่างยิ่ง เพราะอาชีพครูเป็นอาชีพที่ควรได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีหน้าที่คอยอบรมสั่งสอนผู้อื่น การเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ ค่านิยม ความสามารถของบุคลากร ตลอดจนการให้แนวความคิดใหม่ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป็นบุคคลมีคุณภาพจะส่งผลสะท้อนให้หน่วยปฏิบัติงานมีผลผลิตและประสิทธิภาพสูงขึ้น (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, 2527) ดังนั้นแม้จะขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จะใช้เป็นสื่อในการเพิ่มพูนความรู้แก่ครู หัวหน้าหมวดวิชาก็ควรจัดให้มีการอบรมครู เพื่อให้ทราบถึงเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ ที่ทันสมัย สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรรวมทั้งจัดส่งครูไปฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะเกี่ยวกับวิชาอาชีพเพื่อนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนต่อไป (กรมวิชาการ, 2531)

8. ปัญหาในการประสานความร่วมมือด้านวิชาการ ผลจากการวิจัยพบว่ามีปัญหาไม่มากนัก ปัญหาที่พบได้แก่การไม่ได้รับความร่วมมือจากหมวดวิชาอื่น ซึ่งอาจเป็นเพราะแต่ละหมวดวิชาต่างก็มุ่งงานในความรับผิดชอบสูง จึงขาดความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับหมวดวิชาอื่น อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมวดวิชาควรมีการประสานกัน เพื่อให้การเรียนการสอนและกิจกรรมมีลักษณะเสริมและสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังต้องประสานกับฝ่ายส่งเสริมการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนการเรียนการสอนดีขึ้น (กรมสามัญศึกษา, 2529) ซึ่งปัญหานี้ อาจแก้ไขได้โดยการแต่งตั้งคณะครูในแต่ละหมวดวิชาให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานเผยแพร่ผลงานหรือรายงานข้อมูลที่ได้จากหมวดวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ทราบทั่วกัน

9. ปัญหาในการประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานตามโครงการนี้ พบว่ามีปัญหาไม่มากนัก ปัญหาส่วนใหญ่ได้แก่ไม่มีเวลา เนื่องจากหัวหน้าหมวดวิชาและครูมีงานที่ต้องปฏิบัติมาก ซึ่งการประชุมอภิปรายผลการปฏิบัติงานนี้จัดเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบถึงผลของการปฏิบัติงาน ข้อดี และข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานนำไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินโครงการต่อไป เนื่องจากการประชุมอภิปรายคือการประชุมที่บุคคลคณะหนึ่งจัดให้มีขึ้นด้วยเจตนาร่วมกันที่จะพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งทั้งได้นำข้อปัญหาและแง่คิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นขึ้นมากล่าวให้ที่ประชุมช่วยกันแสดงความคิดเห็นหรือช่วยขบข้อปัญหานั้น ๆ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530) ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาจึงควรที่จะให้ความสำคัญสำหรับขั้นตอนนี้ให้มากขึ้น โดยพยายามชี้แจงให้คณะครูเห็นความสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและให้

ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียนให้มีการจัดการนิเทศการศึกษาชั้นภายในโรงเรียน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการนิเทศภายในหมวดวิชาโดยให้ความสำคัญต่องานโครงการ และเสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและส่งเสริมให้หัวหน้าหมวดวิชาได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อจัดทำโครงการนิเทศ และการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในหมวดวิชาเพื่อจะได้สามารถจัดการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. หัวหน้าหมวดวิชาควรพยายามหาทางสนับสนุนให้ครูในหมวดวิชาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมการนิเทศทั้งงานประจำและงานโครงการให้มากยิ่งขึ้น
4. หัวหน้าหมวดวิชาควรมีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานโดยร่วมกับครูจัดทำแบบติดตามประเมินผลสำหรับใช้ภายในหมวดวิชา เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าของงานที่ปฏิบัติ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา
2. ควรมีการวิจัยหารูปแบบการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในหมวดวิชาต่อไป